

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження

Швець Світлани Леонідівни

«Сучасний міграційний процес: позитивні та негативні наслідки для
європейських країн»,

подане для здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за
спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси

В останнє десятиліття європейські країни знаходяться в епіцентрі глобальної міграційної кризи. Ряд з цих країн потерпають від еміграційного відтоку, але більшість країн Європи, які є переважно членами Євросоюзу, зштовхнулися з проблемами імміграційного тиску, зростанням інфраструктурних, соціальних, етнокультурних проблем, які в умовах відсутності солідарної європейської політики провокують неочікувані рухи, спрямовані на трансформацію не лише простору ЄС (що демонструє процес Брекзиту), але і на модифікацію внутрішньої політики всередині кожної країни регіону. Безумовно, що аналіз взаємозв'язку міграційних та політичних процесів, дослідження міграційної політики країн європейського регіону, а також прогнозування можливих наслідків такої політики залишається перспективним для політичної науки.

Важливим є і те, що міграційна політика залишається досить новим об'єктом вітчизняної політології, що обумовлює особливу актуальність та значущість обраної тематики.

Згідно з текстом дисертації (стор. 16), метою авторського дослідження визначено: *«окреслити позитивні та негативні наслідки міграційних процесів сучасності, та визначити умови подолання деструктивних явищ на національному та регіональному рівнях»*. Отже, автор прагне здійснити аналіз політичних наслідків міграційних процесів та аналіз як національної (в країнах Європи), так і загальноєвропейської політики, спрямованої на долаття міграційної кризи, що є зрозумілим та чітким бажанням дослідника.

Вказані автором об'єкт – «сучасний міграційний процес» та предмет – «позитивні та негативні наслідки міграційного процесу для європейських країн та умови подолання деструктивних явищ» дослідження відповідають паспорту спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та процеси. Робота є структурованою та побудованою відповідно визначеному предмету дослідження.

Дисертаційна робота С. Л. Швець охоплює комплекс наукових питань, серед яких є аналіз теоретико-методологічних основ дослідження (так, в роботі є розділ щодо теоретико-концептуальних засад дослідження, де автор здійснила аналіз розвитку наукової думки щодо впливу міграційних процесів на політичні). Також, в комплексі досліджуваних питань є аналіз позитивних та негативних наслідків міграційних процесів, які розглядаються за двома векторами: як для країн міграційного відтоку (так званих «країн-донорів»), так і для приймаючих країн («країн-рецепієнтів»). Тут заслуговує на увагу аналіз процесів модифікації внутрішньої політики як країн Європи так і ЄС через зміни міграційного законодавства та розвиток політичних програм з питань регулювання міграційних процесів та вирішення «міграційних конфліктів». Логічно завершує роботу аналіз питань, пов'язаних з політикою додання негативних наслідків міграційних процесів, яка представлена як політика інтеграції та забезпечення громадських та політичних прав мігрантів.

Дисертаційна робота Швець С. Л. заповнює істотні прогалини в сучасній політичній теорії та політичній практиці. Про якість роботи свідчить ґрунтовний аналіз методологічних підходів щодо дослідження політичних наслідків міграційних процесів, та застосування міждисциплінарного підходу, який дозволив дослідниці побудувати комплексну, та одночасно, лаконічну структуру дослідження, виконати завдання та досягти поставленої мети. Також, здобутком дисертаційного дослідження є застосування широкого кола методів, що свідчить про конструктивність та системність дослідження.

Наукову значущість має здійснений автором аналіз наукової літератури та нормативно-правових актів, що регулюють питання міграційних процесів в європейських країнах. Джерельна база дослідження демонструє повноту

здійсненого аналізу, вміщує значну кількість джерел іншомовного походження, що вказує на роботу з безпосередніми статистичними даними, даними сайтів міжнародних організацій та іноземних установ.

Всі три розділи роботи є цілісними, повними та закінченими. На особливу увагу, на наш погляд, заслуговує другий розділ дослідження. Авторка демонструє як держава, в особі її інститутів, здатна трансформувати власну «реакційну» політику, що виникає як реакція на міграційні виклики, на прогнозовану та організовану політику, що діє на упередження негативних наслідків небажаних міграційних процесів. Отже, авторка досліджує трансформацію політик європейських країн, спрямовану на використання міграційного процесу як потенціалу для національного розвитку.

Грунтовний аналіз розвитку та формування сучасної міграційної ситуації в європейських країнах, а також аналіз розвитку їх міграційних політик дозволили дисертантці зробити наукове обґрунтування визначення поняття «міграційного конфлікту» та відокремити його від інших видів конфліктів. Дисертантка визначила суб'єктів міграційного конфлікту, причинно-наслідковий зв'язок та вектори розгортання конфлікту, що характеризує його як негативний наслідок міграційного процесу.

Науково значущим є авторський аналіз взаємозв'язку міграційних та внутріполітичних процесів, зокрема, взаємозв'язку міграційної кризи та розгортання радикальних політичних рухів в країнах Європи під час національних та загальноєвропейських виборів. Заслуговує на увагу авторська теза, що *«міграційні процеси є каталізаторами розвитку політичного процесу»* в приймаючій країні, постають чинниками трансформації політичного простору через зміни в співвідношенні політичних суб'єктів. На підтвердження цієї тези авторка наводить дані виборчих кампаній на місцевих та регіональних виборах у 2014 – 2018 рр. у Німеччині, Франції, Італії, Австрії, Угорщині, Словаччині, Чехії та Польщі.

Позитивне враження справляє аналіз засобів подолання негативних наслідків міграційних процесів за допомогою політик інтеграції, метою яких є руйнація

замкнених міграційних структур, недопущення їх анклавізації, сегрегації. При цьому, С. Л. Швець аналізує феномен «політичного активізму» іммігрантів, практики організації участі іммігрантів в політичному житті, та вказує, що надання політичних прав сприяє та підвищує рівень довіри іммігрантів до влади. Дисертантка справедливо зазначила переваги політик інтеграції іммігрантів, базуючись на аналізі впровадження різноманітних інтеграційних практик у ряді країн Європи.

Загальний аналіз тексту дисертаційної роботи С. Л. Швець свідчить про високий рівень самостійності, наукової обґрунтованості та цілісності здійсненого дослідження.

Разом з тим, як і в будь-якій науковій роботі, є певні дискусійні положення, що вимагають подальшого обговорення. До них слід віднести наступні:

- В підрозділі 1.1 «Джерельна база дослідження» дисертантка вказує на міграційні профілі як одне з джерел дослідження. Вважаємо, що варто було б визначити, чи трансформувалися і яким чином трансформувалися міграційні профілі після стану загострення міграційної кризи;
- В підрозділі 2.1. «Політичні наслідки міграційних процесів для країн-донорів та країн-реципієнтів» дисертантка розглядає «міграційні конфлікти». В цьому контексті виникає питання щодо авторського бачення ефективності застосування концепції «політичної толерантності».
- На с. 96-100 дисертантка достатню увагу приділяє поняттю «політичної маргіналізації» учасників міграційного процесу як деструктивному прояву в розвитку політичної системи. Втім, очевидно, що аналіз політичної маргіналізації був би більш повним, якщо б авторка звернулася до таких понять як «ретритизм», «ритуалізм», «добровільна сегрегація» та інших, які вказують на можливі засоби негативної соціальної адаптації та на формування феномену «політичної маргіналізації» на добровільній основі, що формує вимоги «позитивної дискримінації», які ускладнюють політику інтеграції.

- В підрозділі 3.1. «Політика інтеграції як інструмент подолання кризових явищ міграції» дисертантка розглядає можливості імплементації зазначеної політики в країнах-донорах. Однак, на жаль, авторка не обґрунтовує власну позицію щодо можливостей співпраці політичних інститутів країн-донорів та країн-реципієнтів в межах політики інтеграції.

Вказані зауваження не впливають суттєво на загальну високу оцінку дисертаційного дослідження Швець С. Л. за темою «Сучасний міграційний процес: позитивні та негативні наслідки для європейських країн», яке є актуальним та самостійним. Мета та наукові завдання досягнуті, висновки та наукові положення є логічно завершеними та обґрунтованими. Розбіжностей між текстом дисертації та положеннями автореферату немає, матеріал викладено науковою мовою.

Враховуючи актуальність проведеного дослідження, дисертаційна робота Швець С. Л. за темою «Сучасний міграційний процес: позитивні та негативні наслідки для європейських країн», яка подана на здобуття наукового ступеню кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси, відповідає сучасним вимогам до дисертацій та авторефератів дисертацій, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси.

Офіційний опонент –

доцент кафедри історії та світової політики

Одеського національного університету

імені І. І. Мечникова

кандидат політичних наук, доцент

Узун Ю. В.

Підпис: *Ю. В. Узун*
ЗАСВІДЧУЮ
Дисертаційний комітет ОНУ імені І. Мечникова
С. В. Курандо
20 19 р.